

Iconografia

2015/2016

Codi: 100541

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'art	FB	1	1

Professor de contacte

Nom: Francesc Josep de Rueda Roige

Correu electrònic: FrancescJosep.DeRueda@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

No n'hi ha. És recomanable, però, tenir nocions d'anglès, francès i italià per poder consultar la bibliografia especialitzada. Es recomana també tenir interès i sensibilitat per l'Art i la Història de l'Art.

Objectius

Contextulització:

L'assignatura, de formació bàsica, s'inclou dins de la matèria "Art" (30 crèdits ECTS).

Els continguts de l'assignatura s'han plantejat a l'entorn de dos punts bàsics:

I. Reconèixer la importància que la iconografia té com a disciplina instrumental de la història de l'art per tal de fer una adequada lectura de les imatges.

II. Entendre que la iconografia esdevé l'eina complementària per a poder assimilar les fórmules d'expressió i el significat de les obres d'art estudiades a les altres assignatures.

Objectius:

- Capacitar l'estudiant per a reconèixer els cicles iconogràfics més habituals de l'art.
- Aplicar els continguts teòrics de l'assignatura a la pràctica de l'anàlisi de la imatge.
- Identificar i reconèixer les principals escoles historiogràfiques i les tendències en iconografia.
- Conèixer els recursos bibliogràfics propis de la disciplina.
- Dominar els principals repertoris iconogràfics.
- Plantejar la diversitat i la problemàtica de les imatges en les diferents cultures.
- Domini d'una terminologia històrico-artística adequada.

Competències

- Aplicar el domini de l'instrumental crític i metodològic fonamental per comprendre i narrar la història de l'art i per reflexionar sobre la professió de l'historiador de l'art.
- Aplicar metodologies científiques pròpies de la disciplina de la història de l'art

- Demostrar que es coneix la història de les idees artístiques i els principals corrents teòrics que han impulsat la reflexió sobre l'art, el cinema, els seus creadors i el seu públic al llarg de la història.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar coneixements específics sobre l'origen, l'evolució i els diversos camps d'estudi de la història de l'art, així com sobre els temes, el vocabulari i els debats clàssics i actuals de la disciplina.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els debats clàssics i actuals de la disciplina.
3. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic, els seus creadors i els seus receptors en un context cultural determinat.
5. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
6. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
7. Aplicar els coneixements sobre idees estètiques i teoria de l'art en l'anàlisi de la imatge artística
8. Demostrar el coneixement de metodologies científiques, fonts i teoria de l'art en la lectura, la crítica i la interpretació formal, iconogràfica i simbòlica de qualsevol imatge artística o cinematogràfica
9. Diferenciar les teories artístiques sobre un fenomen artístic, els seus creadors i els seus receptors en un context cultural determinat.
10. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
11. Reconèixer els coneixements metodològics, iconogràfics i de teoria de l'art per fer la lectura d'una imatge artística.
12. Sintetitzar els coneixements sobre l'origen i les transformacions experimentades per la teoria general de l'art i pels diversos camps d'estudi de la disciplina.
13. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.
14. Utilitzar els coneixements de teoria general de l'art en la crítica de la imatge artística.

Continguts

1. Qüestions metodològiques. Concepte d'iconografia i d'iconologia. Historiografia i centres de recerca iconogràfica. Interpretació de les imatges: nocions bàsiques. Fonts per a la iconografia. Sagrada Bíblia, textos apòcrifs i literatura hagiogràfica. Mite, mitologia i literatura.
2. Els orígens de la iconografia occidental: la tradició clàssica. De Grècia a Roma. La iconografia dels dotze déus de l'Olimp. Altres divinitats.
3. Iconografia grecoromana. Alguns herois: funció i trets iconogràfics.
4. Iconografia d'altres civilitzacions antigues. Egipte: l'escena de la psicòstasi. Buddha a través de l'art. Hinduisme: principals divinitats. Pervivència en èpoques posteriors.
5. Art Bizantí. La polèmica entre els iconòduls i els iconoclastes. Iconografia de les primeres imatges religioses amb posterioritat al triomf de l'ortodòxia (any 843). Principals creacions iconogràfiques. Programa iconogràfic desenvolupat en la decoració murals d'una església medieval: el Katholikon del monestir d'Hosios Lukas (Grècia).
6. Art Bizantí. Iconografia de Crist, la Verge i els sants. Tipologies. Especial referència als temes de la Dèisi i el Judici Final. Iconografia profana.
7. La imatge cristiana a l'art occidental. L'Apocalipsi i els temes iconogràfics dels Beatus. *Maiestas Domini*. *Maiestas Mariae*.

8. L'Antic Testament. Fonts i temes. Representacions a les arts plàstiques. El Nou Testament. Fonts i temes. Representacions a les arts plàstiques. El simbolisme tipològic.

Metodologia

Classes presencials a l'aula:

Sessions teòriques i pràctiques a l'aula.

Exposició i discussió de treballs elaborats per l'alumnat.

Eventuals conferències.

Tutories:

Orientació metodològica i bibliogràfica.

Activitats supervisades.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions teòriques i pràctiques a l'aula	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Tipus: Supervisades			
Orientació metodològica i bibliogràfica	7	0,28	1, 2, 3, 5, 6, 13
Tipus: Autònomes			
Estudi	80	3,2	1, 2, 3, 5, 6, 10, 11
Lectures	15	0,6	1, 2, 3, 5, 6, 8, 11

Avaluació

Evidència 1:

Prova escrita on s'haurà de donar raó de la correcta assimilació del temari impartit: Introducció i iconografia no cristiana (temes 1-4; 3,5 punts, 35 % de la qualificació final).

L'exercici consistirà en 10 imatges i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 0,5 punts de la suma total de 3,5 punts.

Evidència 2:

Prova escrita on s'haurà de donar raó de la correcta assimilació del temari impartit: Iconografia cristiana (temes 5-8; 3,5 punts, 35 % de la qualificació final).

L'exercici consistirà en 10 imatges i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 0,5 punts de la suma total de 3,5 punts.

Evidència 3:

Breu exposició d'un treball sobre un tema iconogràfic, triat pel professor (3 punts, 30 % de la qualificació final).

La qualificació final és el resultat de la mitjana ponderada de les tres evidències.

Si l'estudiant només s'ha presentat a un o dos dels tres exercicis (evidències 1, 2, 3) i els ha superat, obtindrà un "no avaluable" quan la suma global no arribi a l'aprobat o a una qualificació superior. En cas contrari, li constarà la nota que hagi tret. L'alumnat té dret a la revisió de les proves, abans del tancament definitiu de les actes.

Només tenen dret a una reavaluació - a la data fixada per la Gestió Acadèmica de la Facultat - els estudiants suspesos que s'hagin presentat a totes tres evidències.

La reavaluació consistirà en 19 imatges del programa (temes 1-8) i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 1 punt de la suma total de 10 punts (100 % de la qualificació final), tenint en compte, però, que la nota màxima que es podrà obtenir a la reavaluació és de 5.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Evidència 1	35 %	1	0,04	6, 10, 11
Evidència 2	35%	1	0,04	6, 10, 11
Evidència 3	30 %	1	0,04	2, 6, 10, 11, 13

Bibliografia

AGHION, I. - BARBILLON, C. - LISSARRAGUE, F., *Guía iconográfica de los héroes y dioses de la Antigüedad*, Alianza, Madrid, 1997 (ed. original francesa: 1994).

BAUDRY, Gérard-Henry, *Les symboles du christianisme ancien. Ier-VIe siècle*, Cerf, París, 2009.

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía cristiana. Guía básica para estudiantes*, Colección Fundamentos, núm. 148, Istmo, Madrid, 1998 (hi ha reimpressions posteriors; també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2012).

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía clásica. Guía para estudiantes*, Colección Fundamentos, núm. 161, Istmo, Madrid, 2000 (reimprès amb posterioritat; també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2013).

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía de los santos*, Colección Fundamentos, núm. 214, Istmo, Madrid, 2003 (també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2011).

CASTIÑEIRAS GONZÁLEZ, Manuel Antonio, *Introducción al Método Iconográfico*, Tórculo, Santiago de Compostela, 1997 (2a. ed.; també està editat per Ariel, Barcelona, 1998).

DE CAPOA, Chiara, *Episodios y personajes del Antiguo Testamento*, Electa, Barcelona, 2003.

DUCHET-SUCHAUX, Gaston - PASTOUREAU, Michel, *Guía iconográfica de la Biblia y los santos*, Alianza, Madrid, 1996 (traduït de l'ed. francesa del 1994; ed. original: 1990).

ESTEBAN LORENTE, Juan Francisco, *Tratado de iconografía*, Colección Fundamentos, núm. 110, Istmo, Madrid, 1994.

EVANS, Helen C. - Wixom, William D. (ed.), *The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era A.D. 843 - 1261*, The Metropolitan Museum of Art, Nova York, 1997.

FERRANDO ROIG, Juan, *Iconografía de los santos*, Ediciones Omega, Barcelona, 1950 (reimpr. 1996).

GARCÍA GUAL, Carlos, *Introducción a la mitología griega*, Humanidades, núm. 4102, Alianza, Madrid, 1999 (ed. original: 1992).

GARCÍA GUAL, Carlos, *La mitología. Interpretaciones del pensamiento mítico*, Biblioteca de Divulgación Temàtica / 43, Montesinos, Barcelona, 1987.

GERARD, André-Marie (amb la col.laboració d'Andrée Nordon-Gerard i François Tollu), *Diccionario de la Biblia*, Milhojas, Anaya & Mario Muchnik, Madrid, 1995 (ed. original francesa: 1989).

GIORGI, Rosa, *Santos*, Electa, Barcelona, 2005.

GOMBRICH, Ernest Hans, *Los Usos de las imágenes: estudios sobre la función social del arte y la comunicación visual*, Debate, Barcelona, 2003 (ed. original anglesa: 1999).

GRABAR, André, *Las vías de la creación en la iconografía cristiana*, Alianza Forma, núm. 49, Alianza, Madrid, 1985 (ed. original francesa: 1979).

GRIMAL, Pierre, *Diccionario de mitología griega y romana*, Paidós, Barcelona, 1981 (ed. revisada per l'autor; ed. original francesa: 1951; publicat en català l'any 2008).

IMPELLUSO, Lucia, *Héroes y dioses de la antigüedad*, Electa, Barcelona, 2002.

Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, 8 volums dobles, Artemis Verlag, Zurich-Munic, 1981-1997.

MONREAL Y TEJADA, Luis, *Iconografía del Cristianismo*, El Acanalado, núm. 37, El Acanalado, Barcelona, 2000.

PANOFSKY, Erwin, *Estudios sobre iconología*, Alianza Universidad, núm. 12, Madrid, 1972 (ed. original anglesa: 1962).

PELLEGRINO, Francesca, *Episodios y personajes de la literatura*, Electa, Barcelona, 2004.

RÉAU, Louis, *Iconographie de l'art chrétien*, sis volums, Presses Universitaires de France, París, 1955-1959 (traduït al castellà per Ediciones del Serbal, Barcelona, 1996-2000; dels volums 2-6 se n'ha publicat, en castellà, una 2a. ed.: 1999-2002).

SAXL, Fritz, *La vida de las imágenes. Estudios iconográficos sobre el arte occidental*, Alianza Forma, núm. 89, Alianza, Madrid, 1989 (ed. original anglesa: 1957).

SEBASTIÁN LÓPEZ, Santiago, *Iconografía Medieval*, Etor, Donostia, 1988.

VÉLEZ DE CEA, Abraham, *El Buddhismo*, Biblioteca de las Religiones, 12, Ediciones del Orto, Madrid, 2000.

VIDAL LORENZO, Cristina, "El origen del mundo en el arte antiguo", *Ars Longa*, 9-10 (2000), pp. 37-50.

VORÁGINE, Santiago de la, *La leyenda dorada*, Alianza Forma, núms. 29 i 30, Alianza, Madrid, 1982.

WILKINSON, Richard H., *Todos los dioses del Antiguo Egipto*, Oberon, Madrid, 2003 (ed. original inglesa: 2003).

YARZA LUACES, Joaquín, "Reflexiones sobre la iconografía medieval hispana", *Cuadernos de Arte e Iconografía*, t. II, núm. 3 (1989), pp. 27-46.

ZUFFI, Stefano, *Episodios y personajes del Evangelio*, Electa, Barcelona, 2003.